

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 4.

У Сомбору 10. Април 1889.

Год. XXI.

НАТОШЕВИЋЕВ ФОНД.

Овога лета, Јула месеца, навршује се две године, како је отац нове народне школе Др. Ђорђе Натшевић закључио за увек своје очи. Народ га је достојно ожалио, плаче и данас и плакаће још дуго за тако великим губитком, јер заслуге овог покојника цењене су од свију народних сталеза, рад овог родољуба уважаван је и поштован од васколиког народа нашег. То се оразило на оном општем саучешћу наших јавних гласила с ове и с оне стране Саве и Дунава; а то се показало и са многим другим знацима народног сећања при погребу и при доцнијим парастосима, како народ обузима голема туга за овим својим великаном.

И новосадека срп. православна црквена општина, која је примила кости нашег драгог покојника на сахрану, пашила се, да укаже овом многозаслужном родољубу о последњем растанку онако поштовање и уважање, какво се одаје најзаслужнијим и највећим мужевима и пријатељима народним; она је и даље ишла и покушала је, да својим закључком овековечи спомен Др. Ђорђа Натшевића. На усти и по предлогу свога врсног председника Др. Лазе Станојевића донела је једнодушни закључак, да се народним прилозима оснује у истој општини један фонд под именом овог великог покојника, из кога би се по првобитном мњењу и жељи ове општине имали у првој линији да потпомажу удовице и сирочад учитељска, а за тим и оне општине, које нису у стању да саме из својих сопствених приноса издржавају своје вероисповедне народне школе.

Овај фонд би служио с једне стране за живи пример свести нашега народа из данашњег времена, а с друге био би представник и носилац оне две идеје великог Натшевића, које је животом и радом својим највише истицао и од којих је ону прву за подпору удовица и сирочади почео и практично остваривати, основавши за то фонд из чистог прихода својих књижица, којим још од почетка рукује срп. православна црквена сомборска општина и која износи близо 1900 фор. а. вр.

Ову своју жељу изјавила је новосадека општина и својој надлежној епархиј. власти, која је у начелу одобрила ову мисао, али поднешена правила за то није усвојила, док се предходно не увери, да ће се фонд овај заиста подићи и док не види колику ће своту овај фонд пригрлити.

Овако решење надлежне епархијске власти потекло је, као што смо доцније приватно обавештени, поглавито с тога, што се на том месту

сумња, да ће тај фонд порастати толико, да ће моћи обе горње цели задовољити, те се с тога очекује прво, да се види, колики ће фонд бити.

Сличну сумњу у овом погледу читали смо и у неким нашим оностраним листовима, па смо се и сами пољубљали у вери, особито, како видимо, да и учитељство наше нешто млако и хладно прихваћа ову мисао, да ће се замисао новосадске општине извести моћи у целом замишљеном обиму. Ал ми држимо, да би ипак била велика срамота по народ и по учитељство његово, ако би ова замисао пала и ако би се та идеја угасила.

Ако сумњамо, да се не ће моћи извести ова идеја у оба ова правца, а ми ваља да порадимо, да се изведе бар у првом правцу, коју је практично отпочео извађати сам покојник наш.

Ако се већ мора једна од постављених идеја напустити, онда нека се напусти ова друга, потпомагање сиромашних и слабих општина наших у издржавању својих вероисповедних школа, јер ту ће народ у свако доба радије и веће жртве давати, него на помагање удовица и сирочади учитељске. Ово је у нас са свим занемарена брига, а стоји у врло тесној свези са просветним радом и животом народним, јер докле год немамо одушевљених и оданих поборника за народни просветни развитак, донде нам је слаба хасна и од најуређенијих школа; учитељ је душа и прѣва школа, а зграде и намештаји су мртва ствар. А како ћемо стећи, како задобити одушевљених и оданих раденика, кад се слабо бринемо за њихов ужитак; како ће да се одушевљава човек, кога свакодневне бриге животне притискују; како да се заноси за народни напредак онај, кога мори мисао, шта ће бити с мојом дечицом и мојим верним другом, ако ме данас или сутра поведе преблаги Творац на истину?! — Где таке бриге владају, где се те мисли појављују и где тај страх обузима човека: ту не може бити ни оног одушевљења ни оног заузимања, које се тражи и очекује од сваког оног, ко се посвети народној школи и срећи народној.

Тај недостатак народне бриге опазио је наш велики покојник још у почетку свога просветног делања и као што смо напред показали, пошао је сам својим примером, да потстакне народ и старешине наше, да окрену главу и на ову страну народног задатка; али као што видесмо, није могао за пуних 30 година свога делања и рада да разгреје срца народна, није могао да побуди ни једну општину; није могао да покрене ни једно друштво, да придобије родољубиво срце, да му се придружи; учитељска удовица и сирочад нису нашла милости у народу своме, коме учитељни приносе на жртву сву своју умну и телесну снагу. Тек ево по смрти овог великог поборника народне просвете, устаје новосадска срп. православна црквена општина, да изведе једну жељу покојникову и да се тако одужи сени оног човека, који је сав свој живот заложиио за срећу и напредак народа свога и прилогом од 200 фор. полаже прва основицу за споменик своме и нашем дичном Патошевићу и спрема се, да за који дан позове и остале наше црквене општине у митрополији карловачкој, наше задруге и народ, да се прилозима својим на ову целъ одуже упомени незаборављеног „Бабе,“ а с тим уједно да скину сумор с чела оних људи, који раде на срећи и бољитку њиховом.

Новосадска срп. православна црквена општина прибавила је себи

овим закључком велико признање не само од учитеља, тих првих покретача вишег народног духовног полета, него и од самог народа, који ће у својој лепшој будућности знати и умети и ценити покрет с оваким племенитим смером, што чува успомену покојника и даје живима леп пример за углед, а уједно олакшава животну екзистенцију најближим народним просветитељима.

Новосадска је општина, као што видимо, покренула мисао, ускрсла идеју; сад би ваљало ту идеју и ту мисао ширити у народу и покушавати из раније, да се приступи у ово коло рада. Па ко је у првој линији позват и ко је највише кадар припомоћи, да се ова идеја у народу и у нашим општинама и друштвима распростре? Ко више него народно учитељство, које и онако све спасоносне идеје у најјачој снази уноси у народ; оно ће ваљда штети и ову мисао унети, која њему и његовим потомцима обриче велике олакшице за безбрижнији рад у школи и у народу, а народ ће знати уважити ову племениту идеју и умеће наградити оне људе, који толико раде за његову срећу и напредак. Ето видимо, да се већ појављују прилагачи за ову цел и пре позива новосадске општине. Ето је срп. академско друштво у Грацу „Србадија“ приредило већ о св. Сави ове године забаву у ову корист, а ето видимо да приступа овамо и познати родољуб наш Арса Пајевић с прилогом од 50 фор., на сад не треба застати, него делати и ковати, док је идеја топла!

Опазили смо, да нека браћа учитељи из Срема подижу у „Новом Васпитачу“ мисао, да се у Новом Саду оснује конвикт за учитељску децу, која би се овде учила вишим наукама, као што су ено и браћа учитељи из Хрватске и Славоније спремили себи у Загребу учитељски дом, који ће учитељској деци и учитељима тамошњим бити уточиште мира и олакшице, па зар се не би могло порадити својим путем, да се и овим Натошевићевим фондом, ког ето подиже новосадска срп. православна црквена општина, пружи олакшица и за ову цел учитељске бригае?

Ми држимо, да би новосадска општина радо прихватила и потпомогла и ову мисао, кад би учитељство својим путем у ње то потражило и доказало, да се и тим путем помаже учитељству и олакшава брига свакидањег живота, особито још сад, док правила и штатути за овај фонд нису утврђена и од надлежне власти потврђена.

Како читамо у нашим јавним листовима новосадско је учитељство већно, да о идућим ускршњим одморима сазове у Новом Саду општу скупштину срп. вероисповедних учитеља из митрополије карловачке рад претреса нацрта уредбе школске, што је саборски одбор петнаесторице спремио за расправу идућем народном црквеном Сабору, па то би се онда могло том приликом и ово питање узети у претрес и донети тада предлог или жељу новосадској црквеној општини, да цел Натошевићевом фонду онако одреди, како ће за учитељство боље и пробитачније бити, јер је њему поглавито и намењен овај фонд.

Делајте, браћо, себе и народа ради!

—Н.

СРПСКИМ НАРОДНИМ УЧИТЕЉИМА.

Последњи наш народно-црквени сабор изаслао је, као што је познато, један одбор од 15 лица да прегледи све предмете, што су били упућени сабору и да донесе о њима своје мишење, а уједно да зготови и друге предмете, школу и фондације наше, које чекају брза уређења и решења. У реду тих многих и важних предмета, што су спрењени за саборску расправу, стоји као најважнији међу њима предлог о уредби за основне, више девојачке и учитељске школе, јер он важношћу својом надмаша све остале, пошто најдубље засеца у судбину народа нашег с ове стране.

Судба је хтела, да баш том приликом, кад је дошао на ред тако важан предмет, да се баш сад није десио на истом сабору ни један школски човек, да буде на руци народним представницима саветом и радом својим, него је сам одбор петнајсторице морао да умоли два школска човека ван свога круга, да му у овом раду припомогну. Ал' зато ипак не носи тај предлог израза стручно посвећених људи, као што се за такав важан предмет изискује, те је та околност дала повода већ првој општој учитељској скупштини, која се после тог 1886. г. састала у Сомбору, да и онако скученом и одмереном времену, које је тој скупштини одређено било, обележи своје ставовиште у кратком изразу, да се не слаже с предлогом и оставила је за другу прилику, да опширније проговори о самом предлогу, односно, да спреми и поднесе сабору други свој предлог у том погледу.

Тај позив био је намењен другој општој учитељској скупштини, која се спремаола овде у Новоме Саду 1887. а коју је осујетила изненадна смрт нашег духовног оца Др. Ђорђа Патошевића.

На брзо после тог случаја стигло је и решење кр. уг. владе, да не одобрава српско учитељско удружење на оном основу, кога је прва општа учитељска скупштина поставила, те привремено средишњи одбор тога учитељског удружења изјави по том, да се разрешује.

Тако је српско учитељско удружење с ове стране и овога пута скинуто са дневног реда, па и његово отпочето делање прекинуто и забачено. А овај је предмет и сувише важан и тражи се од свакога, а највише од српског учитељства, да се по својим силама припомогне, да се исти што боље изведе у народну, а и учитељску корист.

На кад учитељство наше није добило прилику, да се изјасни на ово из свога законом утврђеног удружења, има оно ујемчено право у оквиру своје народне аутономије, да се са-стаје и да своје жеље и тегобе надлежним путем и начином са-општи највишем народном представништву, своме народном са-бору. А убеђени смо, да ће представници народа нашег радо саслушати учитељство своје и да ће се драговољно одазвати гласу и жељи нашој, јер су и они поверењем народа свога упу-ћени, да раде за благо и напредак његов, коме смо и ми учи-тељи посветили живот и рад свој.

На том основу срочисмо ми учители са новосадске основне и више девојачке школе, да позовемо овамо трећи дан Ускрса о. г. све наше вероисповедно учитељство са основних и виших девојачких школа из митрополије карловачке у општу учитељску скупштину, па да ту узме у претрес предлог одбора петнајсто-рице, у колико се односи на основне школе, а уредбу о вишим девојачким школама узмеће учитељство са тих школа, да оно, у том погледу најкомпетентније, даде засебно мњење и односно предлог.

У то име упутио је потписани заједнички учитељски збор молбу на високославни Н. Цр. Ш. Савет, да изда дозволу, да се ова учитељска скупштина овде у Новоме Саду трећи и четврти дана Ускрса, т. ј. : ^{11/23} и ^{12/24} априла о. г. одржи*) и чим стигне дозвола, којој се поуздано надамо, издаће овај учитељски збор позив за састанак у општу скупштину учитељску.

А и међу тим, док ова дозвола не стигне, потписани је учитељски збор сам претресао уредбу одбора петнајсторице, у колико се односи на основне школе и њену управу и надзор, те ће изнети у продуженом низу тај свој предлог на углед учитељству нашем, да га предходно проучи и да се још код куће спреми са својим мњењем, које ће овде о скупштини сами са својим мњењем, или као зборови путем својих посланика саопштити и бранити.

Осим тога намеран је овај заједнички учитељски збор : да изнесе том приликом на расправу и то питање, на које би се цели имао употребити Натошевићев фонд, који је засновала

*) Пошто Вис. Школски Савет не ће пре Ускрса држати своју седницу, то се учи-тељска скупштина не ће држати у гореозначене дане, него о великом школском одмору, или пред Народни Сабор, ако би се овај пре тога сазвао.

новосадска српска православна црквена општина, али му виша школска власт још није правила потврдила.

Како су сви изгледи, да ће се још ове године сазвати наш народно црквени сабор, да бира патријарха и да продужи отпочети рад од 1885. г., то ће наш овај рад за цело привући пажњу изродних представника и донети народу користи, а учитељству славе и утехе, те у томе прионимо, браћо, сви озбиљно око овог важног народног посла и покажимо, да нам народна срећа и напредак на срцу лежи!

Поздрав! До виђења!

Из заједничке седнице учитељског збора основне и више девојачке школе у Новом Саду ^{18/30} Марта 1889. године.

Арк. Варађанин с. р.

председник.

Јован Марић с. р.

перовођа.

ШКОЛСКА ДИСЦИПЛИНА.

По Коменском и Корфу.

(За награду.)

II.

Бацимо сад поглед на школу, која је супротна оној првој, у којој се ред при настави и животу школском одржава љубављу и умиљатим опхођењем учитеља с ученицима, претпостављајући учитеља са знањем и умесношћу.

У овакој школи учитељ сматра своје ученике — ако су приближних година — као своју браћу, а иначе као своју децу, а они њега као свог најстаријег брата, односно оца. Но и ученици међу собом живе као браћа у слози и љубави, јер где нема слоге, ту нема заједничког рада.

Сумњате ли у то, да се може дисциплина одржавати у школи лепим и умиљатим опхођењем учитеља с једне и добрим и моралним понашањем ученика с друге стране?

Ено погледајте малишана са торбицом о врату, у којој му је парче хлеба и књижице, где плачући иде улицом!

Шта мислите: шта му је? Да му је тешко ићи у школу, да се плаши од учитеља? Ако тако мислите, љуто се варате!

Приђите му ближе и запитајте га: шта му је? Он ће вам најбоље умети казати.

Кроз плач ће вам испричати: да му је отац запретио, да не сме ићи у школу, јер има посла код куће. Оно је молило

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

оца, да га не задржава од школе, али отац ни да чује. Детету је било жао, да остане од школе, а бојао се од оца. Но на послетку дете се усуди да прекорачи заповест свога оца, скупи књиге, узме парче хлеба и оде кришом у школу и то с плачем, бојећи се, да га отац не туче, кад до вече кући дође.

Шта је то : што га вуче у школу ? Љубав наспрам школе и учитеља, а и дружинска љубав, јер је дете од природе наклоњено друштву.

По овоме је један од главних задатака учитељевих, да развије љубав, ако то не — оно бар поштовање — како између њега и ученика, тако и између самих ученика, јер какво је понашање код ученика у школи, такво ће бити и у осталом друштву ; како је развијена љубав и морално чуствовање код ученика, таква ће љубав бити и у будуће, јер „по јутру се дан познаје.“

Но — ипак деси се, да деца за време предавања зацакају, шушкају, на слабо и маре, што им учитељ предкје.

Шта да ради сад тај учитељ ?

Да виче ? ... То не помаже, јер он док викне, деца су мирна, али после кратког времена, наставе опет шушкарање. Учитељ мора опет да виче, они ућуте, али после опет на ново. И кад би их он тако сваког минута опомињао, колико би времена остало за наставу, јер „време је благо“ ?

Је ли било користи ? Не, никакве.

У такоме случају учитељ лупне 2 — 3 пута оловком о сто, не прекидајући предавање. Но ако ово не помогне, онда их он напомене речју : „мир!“ ако и ово не, онда учитељ устане и викне : „хоћете ли бити мирни, или не, или не ћу да вам причам никад ?“ Деца сад сва ућуте, а за што ућуташе ? То је она љубав и поштовање, које је учитељ код ученика задобио.

Дечија љубав огледа се и може се видети најчешће у домаћем животу н. пр. : Дете се заигра са својим малим друговима у дворишту, но отац га зовне и каже му : „немој, моје дете, да се играш, јер имаш посла у кући, ево ради ово и ово.“

Природно је, да дете више воли : да се игра са својим друговима, но да ради сам у кући — ма какав био тај рад.

Али љубав спрам родитеља не дозвољава му, да учини свом оцу на жао. Нама се чини, да је ово мала жртва, учињена за љубав оца, али детету је велика, те још како велика.

И по други пут кажемо : један од најглавнијих је задатака

учитељевих : да развије љубав међу ученицима. Ако учитељ ово учини, онда ће школа изгледати као рај, у ком нема никакве свађе ни кавге, но где деца као анђели у слози, миру и љубави живе. При том пак учитељ може утицати на своје ученике и развијати им морална осећања.

За то, учитељу, ако у току свога рада увидиш сам, да немаш способности и стрпеливости, које се највише тражи од учитеља, који је прави учитељ онда остави тај позив, који је, истина, узвишен, — али кад га не можеш испунити, као што треба, онда је боље : немој никако, но тражи себи други начин живота. Ако ли то не учиниш, ниси учитељ, него мучитељ.

(Наставиће се.)

ЗАКОН ОД 31. ЛИСТОПАДА 1888. ГОД.

О уређењу пучке наставе и образовању пучких учитеља у краљевина Хрватској и Славонији.

(Наставак.)

ГЛАВА ТРЕТА.

О вишој пучкој школи.

§ 63. У вишој пучкој школи настављају ученици, који непрелазе у виша училишта, наук нижих пучких школа према захтјевом даље обћените наобразбе и посебним захтјевом практичнога живота с обзиром на обрт, трговину и господарство.

§. 64. Виша пучка школа траје највише четири године.

§. 65. У вишу пучку школу примају се само они ученици, који су изучили IV. разред ниже пучке школе. (§. 16.)

§. 66. Наставни предмети на мушкој вишој пучкој школи јесу :

А) Предмети обћенити : а) наук вјере ; б) хрватски или српски језик и саставословље ; в) немачки, а у приморју галијански језик ; г) земљопис и повјест с особитим обзиром на домовину и њезин устав ; д) красопис ; е) гимнастика ; ж) пјевање.

В) Предмети струковни : 1. На вишој пучкој школи смјера господарскога : з) природопис с особитим обзиром на господарске природнине ; и) агрикултурна лучба и природословље ; ј) рачунство и господарско књиговодство ; к) геометрија и геометријско писање с господарским градитељством и практичним мјерењем на пољу ; л) господарство и господарска технологија ; популарно народно господарство ; љ) просторучно писање ; м) тумачење за господаре најважнијих постојећих закона ; н) господарске радње.

2. На вишој пучкој школи смјера обртничкога : з) природопис с особитим обзиром на природнине, упорабљиве у обрту ; и) природословље с особитим обзиром на механику и механичну психологију ; ј) рачунство

и) обртно књиговодство ; к) геометрија и геометријско писање с почели описнога мјерства ; л) популарно народно господарство ; љ) струковно писање и моделовање ; м) тумачење за обртнике најважнијих постојећих закона ; н) радње у школској радионици.

3. На вишој пучкој школи смјера трговачкога ; з) природопис с обзиром на познавање робе ; и) природословље и лучбена технологија ; ј) трговачко рачунство с једноставним и састављеним књиговодством к) просторучно писање ; л) тумачење за трговце најважнијих постојећих закона ; љ) трговачка терминологија ; м) комптоарне радње.

§. 67. На вишој дјевојачкој школи наставни предмети одредит ће се према потреби наредбеним путем.

§. 68. Осим редовитих предмета може се на обијух виших пучких школах, мушкој и женској, с дозволом земаљске владе подјеливати и изванредна обука у још којем предмету.

ГЛАВА ЧЕТВРТА.

О учитељској школи.

§. 69. У учитељских се школах ученици и ученице теоретички и практички образују за учитељску службу у пучких школах.

§. 70. Земља уздржава о свом трошку потребити број мушких и женских учитељских школа.

Дотације приватних особа имају у исту сврху и на даље остати и код дотичних учитељских школа.

§. 71. Уза сваку учитељску школу мора бити обћа пучка школа и школска радионица за практичну вјешбу будућих учитеља и учитељица пучких школа.

Осим тога мора уза сваку учитељску школу за практичну вјешбу у господарству дотично кућанству бити довољно простран врт и гомбалиште, а уза сваку женску учитељску школу забавиште.

§. 72. Учитељска школа има четири годишта.

§. 73. У мушку се учитељску школу примају само они здрави и непорочни младићи, који су навршили 15. годину добе своје и с успјехом изучили барем малу гимназију, или малу реалку, или вишу пучку школу, или који су си иначе прибавили знање у истом обсегу.

У женску се учитељску школу примају само оне здраве и непорочне девојке, које су навршиле 15. годину добе своје, изучиле вишу дјевојачку школу, или које су си иначе прибавиле знање у истом обсегу.

У случајевих обзира вриједних подјеливат ће земаљска влада опрост од прописане добе.

Учитељски приправници и приправнице примају се у учитељску школу само уз положени на истом заводу пријамни испит, који ће обимати све оне предмете, који се уче у малој гимназији, или малој реалци, или у вишој пучкој школи осим старокласичких језика.

§. 74. Сви кандидати, који кане полазити учитељску школу, морају по правилу ступити у први течај.

Само таквим кандидатом, који су већ неколико виших разреда

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

средње које школе свршили, или друго какво више училиште полазили, или су иначе већу душевну зрелост доказати вретни, може земаљска влада на предлог учитељскога збора дозволити, да одмах ступе у виши који течај учитељске школе, ако посебним испитом докажу у свих струкама онолико знања, колико се за овај виши течај учитељске школе захтева.

§. 75. Учитељских приправника не смије бити више од 40 у једном течају.

§. 76. На мушкој се учитељској школи уче следећи предмети : а) наук вјере, а к тому за учитељске приправнике грчко-источне вјероисповести читање црквено-словенског писма и тумачење црквено-словенског језика ; б) педагогија с практичними вјештама ; с) хрватски или српски језик и повјест књижевности његове ; д) немачки језик ; е) земљопис и повјест с особитим обзиром на домовину и њезин устав ; ф) математика и геометријско писање ; г) природопис ; х) природословље (физика и лучба) ; и) господарство и господарствене радње с особитим обзиром на домаће околности ; ј) механичке обртне радње у радионици ; к) красопис ; л) просторучно писање и моделовање ; м) световно и црквено пјевање, гуслање, и оргуљање ; н) гимнастика.

§. 77. На женској се учитељској школи уче следећи предмети : а) наука вјере ; б) педагогија с практичними вјештама ; с) хрватски или српски језик и повјест књижевности његове ; д) немачки језик ; е) земљопис и повјест с особитим обзиром на домовину и њезин устав ; ф) рачуњство и геометријско обликовљество ; г) природопис ; х) природословље ; и) кућанство ; ј) красопис ; к) просторучно писање ; л) пјевање и гласба ; м) женски ручни рад ; н) гимнастика.

§. 78. Учитељске силе за више пучке школе обучаваће се начином, који ће се одредити наредбеним путем.

§. 79. Учитељице за женски ручни рад и учитељице забавиштне образују се у женских учитељских школа или посебних научних течајих.

§. 80. У учитељских школах, гдје буде прилике, имају се приправнице упућивати и у начин, како се обучавају слепи и глухо-неми.

§. 81. У учитељских школах држе се концем I., II., и III. године годишњи, а концем IV. године испити зрелости.

Годишњими испити има се доказати способност за прелаз у виши течај, а испитом зрелости она мјера теоретичке и практичке образованости, која је прописана као научни циљ учитељских школа.

§. 82. Сведочба зрелости оспособљује за обнашање службе привременога учитеља ; а за стално намјештење у служби учитељској на пучких школах потребна је учитељска свједочба оспособница, која се стиче испитом положеним након двогодишњег поволнога практичнога службовања на којој јавној или приватној пучкој школи с правом јавности, пред посебним за то одређеним повјеренством.

Чланове тога испитнога повјеренства именује земаљска влада, а заступане су у њем по својих изасланици и дотичне црквене области.

§. 83. Кандидатом, који на испиту задовоље прописаним захтјевом

издаје се свједочба, којом се проглашују способними за учитељску службу у обћих пучких школах.

§. 84. Кандидатом, који на испиту незадовоље прописаним захтјевом, само је један пут просто испит опетовати.

По други пут опетовање испита може дозволити само земаљска влада.

§. 85. Тко је начином у §. 82. назначеним оспособљен за учитељску службу у обћих пучких школах, може се после подврћи учитељском испиту за више пучке школе пред постављеним за то испитним повјеренством.

§. 86. Младићи, који су с добрим успјехом свршили велику гимназију или велику реалку, могу, како су барем годину дана на учитељској школи из предмета, који им се одреде, теоретичка предавања слушали и практички се извјежбали, непосредно бити припуштени к учитељском испиту за више пучке школе.

§. 87. Кандидати, који се по довршеном учитељском испиту нису за време од три године бавили учитељском струком, морају, да узмогну бити дефинитивно намјештени у учитељској служби, поновити учитељски испит.

§. 88. Учитељско особље учитељских школа састоји се од равнатеља, учитеља вјере, потребнога броја главних и помоћних учитеља (учитељица).

Главне учитеље иде наслов „професора.“

§. 89. Равнатеље и учитеље на учитељских школах именује земаљска влада.

(Наставиће се.)

НАСТАВНИ ПЛАН ЗА УЧЕЊЕ МАЂАРСКОГ ЈЕЗИКА

у србским нар. вероисповедним школама у краљевини Угарској.

(Као допуна наставног плана изданог од народног цркв. школског Савета 6. (18) Јулија 1878. број 31.)

II. Писање, читање и разумевање.

Пошто се мађарска писмена сасвим разликују од србских, то се има писање и читање мађарско у другоме разреду србско-народних школа започети, кад већ деца србски науче добро писати и читати и има се ово самостално учити и то у другом разреду у три пут преко седмице сваки пут употребљавајући по $\frac{3}{4}$ часа, дакле сваке седмице $2\frac{1}{4}$ часа, а у трећем разреду четири пута преко седмице, сваки пут узимајући по $\frac{3}{4}$ часа, дакле за три пуна наставна часа. У другом разреду имају се свршити сва мала рукописна и штампана писмена као и писање речи и реченица са малим рукописним и читање с малим штампаним писменима и разумевање прочитаног. Све прочитане речи и најпотребније реченице мађарске на памет се имају научити.

У трећем разреду имају се потпуно добро научити писати велика рукописна писмена, а познавати велика штампана писмена и имају се ученици добро извјежбати у писању мађарских речи и реченица по преписивању, и у читању реченица и предмета за читање као и у разуме-

вању прочитаног и у казивању садржаја прочитаних предмета, својим речима одговарајући мађарски на учитељева питања.

За ученике у II. разреду употребити се има „мађарски буквар“ од Стевана Коњовића (у Сомбору 1884, цена 24 новч.) страна 5—25 или „мађарско језикословје“ у практичним примерима од Јована Илића. 1887. прва свеска, у Новом Саду, књижара Луке Јацића (цена 20 новчића) од стране 1—18.

У III. разреду из прве књиге има се првог семестра свршити други одсек стр. 24—41, а другог семестра читанчица стр. 46—63 и имају се све тамо налазеће се мађарске речи са значењем њиховим добро научити и на питања имају се сходни одговори мађарски давати. Где се у II. разреду употребљује она друга књига (од Ј. Илића), има се из ње првог полугодишта свршити све од броја 17 до другог дела (стр. 18—24). Ови ученици за читање употребљују још и предмете из III. дела ове књиге (од стр. 45—56) са учењем речи из речника и разумевањем дотичних предмета за читање и описују прочитане предмете на мађарском језику, одговарајући на питања учитељева.

У четвртог разреду за читање и разумевање употребљује се књига под насловом „Мађарска читанка и вежбовна књижица за II., III. и IV. разред ербских народних школа. (Magyar olvasó és gyakorló-könyv a szerbajku népiskolák II., III., IV. oszt. számára.) У Будимпешти 1881. својина кр. угарске државе.

Из ове књиге садржај првог одсека употребљује се за вежбање у писању — односно у пренисивању — реченица и разумевању садржаја.

Други одсек се употребљује за читање са разумевањем уз то и за вежбање у мађарском говору и у усменом изражавању мисли — по упутству, назначеном у тексту после појединих предмета за читање. — Првог полугодишта читају се на овај начин предмети од 1—59., а другог семестра од 60—101. Речи под дотичним бројем у придодатом речнику имају се пре сваке лекције на памет научити и препитати.

Описи животиња и растиња имају се честим понављањем и пренисивањем научити тако, да ученици у стању буду садржај прочитаног предмета својим речима казати; оно неколико приповедака имају се мађарски приповедати, а најкрасније песмице под бр. 11., 36., 38., 40., 46., 40., 65., 66., 68., 70., 72., 74., 79., 84., 90., пошто се најпре добро читати науче и протумаче, задају се за учење на памет и декламовање и то сваких 14 дана по једна нова песмица има се овако научити. Ученици V. и VI. разреда уз употребљење ове исте читанке ради вежбања у говору, за вежбање у течној и разумљивој читању служе се за сада мађарском читанком од И. Барања.

(Наставиће се.)

Добровољни прилози

о св. Савској беседи, коју су питомци срп. учитељске школе у Сомбору давали.

Благородне госпође: Милева Коњовића и Јулија Георгијевића рођена Бирвалски приложише 50 ф.

Благородни господин Павао пл. Еремић из В. Кикинде послао је у име своје 25 ф., а у име прве штедионице В. Кикиндског дистрикта 25 ф. — 50 ф.

По 5 ф. приложише: Благорадна гђа Меланија Вукићевићка супруга управитеља учитељске школе и благородна господа Андрија Шмаус под-жупан Бачки, Јустин Коњовић велепоседник и члан саборског одбора из Сомбора, Евгеније Думча градоначелник из Ст. Андрије и Захарије Стојковић трговац и велепоседник сомборски. — 25 ф.

По 4 ф. приложише: Г. г. Јован пл. Капетановић бележник из Моноштора и Ника Грујић професор више девојачке школе. — 8 ф.

По 3 ф. приложише: Високопреосвештени господин Георгије Бранковић епископ темишварски, пресветли господин Бела Шандор велики жупан бачки, благородна гђа Терезија Кањижа из Уљме, благор. господа Јулије пл. Семзе, др. Ђена Павловић адвокат, Богољуб пл. Еремић жуп. чиновник, Ђорђе Радосављевић старији, Милан Пандуровић из Шиклуша и пречасни господин Младен Борђошки професор и катихета на српској учитељској школи у Сомбору. — 27 ф.

По 2 ф. приложише: Високоблагородни господин Фрања Циркус краљ. саветник и државни надзорник школски у Сомбору, благородни господин Стеван пл. Семзе велепоседник, Др. Стеван Михајловић адвокат и професор мађарског језика, Атанасије Аранички бележник у Жабљу, Ђорђе Арадски чиновник у Апатину, Јован Јерасовић, Коста Цветковић трговци, благ. гђе Марија удова Паланачка, Марија Ползовића, Матрона Борђошка и Ана К. Тарањска.

По 1 ф. приложише: Гг. најпречаснији господин Љубомир Купуса-ревић, Исидор Ђирић патријаршески и народни тајник, Исидор Стојковић професор, Никола Стојачковић сиротињског стола приседник, Никола Рогулић ц. кр. мајор, Др. Ј. Волрат, Др. Петар Цветковић адвокат, Никола Утвић Америкацац, Сима Бикар председник трг. и зан. банке Сомборске, Младен Лугумерски чиновник, Јулије Цинклер, Јован Благојевић, Стеван Коњовић, Велимир Чонић, Иван М. Поповић, Богдан Свирчевић из Вел. Бечкерекa, Адам Чуплић учатели, Тодор Вујић председник цркв. општине Суботичке, Коста Давидовић трговац, Н. Н., Н. Н., Мата Поштић, Др. Голдштајн, Др. Сакал, Антоније Бутер-Валтер, Миљвој Каракашевић књи-жар, Ђорђе Ђуришић, Давид Коњовић докторанд права, Ђорђе Коњовић гимназиста, Милан пл. Зака Бајшански подбележник жуп. Бачке, Никола Хариш трговац, Н. Барјактаровић, Лазар Протић, Јован Јанковић, К. Ми-лашиновић, Младен Радић, Јован Буњи, Кандлер, Јефта Јосић, Јован Максимовић учитељ, Лазар Груић медецинар, Милан Стојшић студент педагогије у Будимпешти, К. Косанић, Сава Теодоровић. Милан Миланков трговци, Емил Гале лекарник, Јован Кириловић пенз краљ. чиновник, Милан Манојловић учитељ, Фишер поручик, Ђорђе Михајловић, Данило Гергуров, Т. Стојановић, Јаша Гергуров, Игњат Вељков, Младен Утвић, Младен Павловић, Вељко Летић, Е. Мор, П. Костић, Р. Черкезов из Ђур-ђева, велепоштоване гђе Александра Груић, Александра Радосављевић, Ј. Јерасовић, А. Јовановић, Софија Бикар, Александра С. Бикар, К. Попо-вић, Ема Титл, Евица Летић, С. Трифуновић, Ана Бикар, Ј. Ковачић, Н. Адамовић, П. Стојковића, Н. Каракашевићка, А. Тир рођ. Карака-

шевић, Софија Јорговић, Ангелина Ракић учитељице, госпођице Катица Мојић и Н. Димитријевићева, госпође Александра Уторник, Софија Арсеничић — 82 ф.

По 50 новч. приложише: Г. г. Сима Коњовић, П. Печановић, С. Рајковић, М. Ђорђевић, Бранко Џинић, Марија Бикар, Ј. Коњовић, П. Милашиновић, П. Стојшић, А. Јовановић, Рудић, Н. Теодоровић, госпође Хеленовица, Ђ. Капдеморд, Д. Седмаковић, Владимир Баић, Ч. Милутиновић, П. Бокшан — 9 ф.

По овоме од добровољних прилога примљено је 273 ф. Од улазница примљено је 133 ф., свега 406 ф. Од овога на приређивање беседе потрошено 187 ф. Остало је чистог прихода 219 ф., који је новац преко славне управе срп. учитељске школе сомборске у недељу 22. Јануара 1889. у присуству свију приправника и приправница као припомоћ раздељен на 27 сиромашних питомаца српске учитељске школе сомборске. Том приликом издато је :

По 15 ф. Богољубу Ракићу приправнику III. г., Јеврему Милошевом и Давиди Константиновић приправници II. године — 45 ф.

По 10 ф. Димитрију и Милану Грујићу, Сави Торњанском приправницима III. године, Душану Радојчићу II. год., Григорију Јовановићу и Јулиусу Сиџиосу приправницима I. године. — 60 фор.

По 8 ф. Стевану Б. Љубојевићу, Драгињи Димитријевић, Милану Петковићу, Бошку Илачевићу, Вукосави Бугарској, Марији Малешевићевој, Марти Милошевић приправници II. године и Даринци Каракашевић приправници I. године. — 64 фор.

По 5 фор. Лазару Љубојевићу приправнику III. године, Катарини Петровић приправници III. године, Милораду Димитријевићу, Витомиру Максимчевом, Душану Мандићу, Видосави Пајтићевој, Светиславу Зундановићу приправницима II. године, Христифору Сировици, Јовану Кнежевићу, Светозару Косовцу приправницима I. године. — 50 ф.

У Сомбору 24. Јануара 1889. г.

Лазар М. Борђошки,

приправник III. г. као I. благајник.

Милан Грујић,

приправник III. г. као II. благајник.

Од управе учитељске школе сомборске овим се захваљује свима племенитим допринимачима и добротворкама, који су добровољним прилозима својима допринели, да се приправничка беседа о св. Сави ове године држати могла и да је из чистог прихода ове беседе 219 фор. на припомоћ најсиромашнијих питомаца и питомица овог завода поделити се могло.

Н. Ђ. ВУКИЋЕВИЋ, *српске учитељске школе сомборске управитељ.*

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Нови добротвор српске школе. Димитрије Рошудовић трговац у Чакову преселио се у вечност 17. Марта о. г. у 59 тој г. живота свог и оставио је цело своје имање до близо 40.000 форинти прав. српској цркви и школи у Чакову. Покојник је у месту том и у околини за живота свог био поштован са својих врлина, а овим завештајем својим крунисао је сва своја добра дела и оставио себи вечити спомен у месту свом и у народу српском. Вечна му слава!

Манастирске школе и човекољуби заводи у Русији. По најновијим званичним податцима има у Русији 685 манастира, у којима има 170 различитих, по највише основних и земљоделских школа, 68 болница, а 57

www.свиленшта за старе и изнемогле убоге, за класте немоћне, слепе и за сирочад. Осим тога у главним манастирима, као што су Троицка, Сергијевска лавра близу Москве, Печерска лавра у Кијеву и Александроневска лавра у Петрограду, смештене су духовне академије, а у некима од ових и духовне семинарије (средње школе за образовање свештенства), духовне штампарије, у којима монаси раде, сликарнице за сликање светих икона и други богоугодни, човекољубиви и обште користни заводи. — Оволика добротинства чине руски православни манастири и калуђери при свем том, што је још пре 130 година за владе царице Јелисавете Петровне тадања државна власт одузела скоро свим епископима, манастирима и црквама црквена добра и пораздавала којеквким туђинцима и иноверцима, који су били поплавили сву земљу руску. — Кад је нашем Сабору од год. 1879. један члан предлог ставио, да се у нашим фрушкогорским, банатским и бачким манастирима богоугодни и хуманитарни заводи оснују, онда је овај предлог на жалост пропао са два гласа, а један световни саборски посланик изјавио је чуђење своје о наивности предлагача, који хоће да наше манастире у шпитаље претвори!

НЕКРОЛОГ.

Лазар Николић умировљени србски народни учитељ преселио се у вечност 28. Фебруара о. г. у Добринци у 65. години живота свог. Покојник је рођен 1824. године у Јарковцу у Банату, где му је отац био п. к. граничарски частник. Приправнички течај свршио је код покојнога Јована Пантелића директора у Панчеву и пуних 43 године служио је као учитељ у Добринци. За младости своје изучио је био сликарство код знаменитог уметника србског Константина Григоријевића Данијела и био је вешт сликар, те је као такав радио и самостално за поједине цркве у околини панчевачкој. Он је написао животпис свога учитеља у сликарству: Константина Григоријевића Данијела и Теодора Илијића Чешљара знатног сликара србског из друге половине прошлога века, прибирао је гравиво за повестницу србског сликарства и по жељи покојног Дра Натошевића написао је летонис села Добрице. Како „Бранику“ јањају, заостали списи његови скорим ће се штампати. Нека је вечна успомена честитом учитељу, вештом сликару и вредном раднику на пољу књижевности србске: Лазару Николићу!

Милана Рајићева бивша учитељица у Бегечу, а од јесенас учитељица у селу Брадваровцу близу Пожаревца (у Србији) утопила се не давно у реци Млави. Покојница је родом била из Сембора, где је и учитељску школу свршила, а по том је у учитељско звање наступила. Била је добре нарави и ваљана девојка.

Милка Ивановићева приправница III. разреда у Г. Карловцу после дузег боловања 17. Марта о. г. преселила се у вечност.

РАЗНО.

Дарови школама и учитељима. Из закладе покојнога архимандрита Стевана Михајловића шаље се „Школски Лист“ на дар србским вероисповедним школама у Бати, Тарди и Ланчугу у Будимској епархији, даље србској вероисповедној школи у Јасеновцу и учитељима Србима у Плашкоме и у Тушиловићу у Горњокарловачкој епархији. — Благородни г. Риста Телечки из В. Кикинде изволио је наредити, да се као његов дар шесторици приправника или приправница сомборских ове године „Школски Лист“ даје. Захваљујући овом добротвору унеће се младежи на његовој пажњи, јављамо, да се „Школски Лист“ као дар од њега даје приправницима: Славку Лаковићу, Ђорђу Кнежевићу, Душану Ђириловом, Ристи Сировини и приправницама: Даница Путниковој и Анђелији Терзиној. — Као дар сураднице „Школскога Листа“ гђе Катарине Петковиће рођене Берићеве учитељице више девојачке школе у Панчеву шаље се „Школски Лист“ ученицама добротворног енглеског завода у Сарајеву и срб. народној школи у Борки. — Као дар сурадника нашег г. Симеона Кончара учитеља у Врховини шаље се „Школски Лист“ школи у Црквеном Боку и женској школи у Смиљану у Хрватској. — Као дар сурадника нашег г. Љубомира Лотића шаље се „Школски Лист“ православној Богословији у Призрену (у Старој Србији) и учитељу Јовану Миљановићу у Д. Љубкови. — Као дар сурадника нашег г. Стевана Коњовића шаље се „Школски Лист“ ученицима гимназије Цетињске.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Господин Игњат Фирер становник пештански и члан друштва за грађење жељезничке пруге од Бечкерека до Вршца обдарио је православно цркву у Ватини са 10 ф., а школу српску у истом месту такође са 10 ф., за који су новац набављене књиге и остала учевна опрема за сиромашне ученике и птице за школу.

Захваљујући овим г. дароватељу на племенитом дару његовом, молимо се Богу, да њему дарује здравље и дуг живот. У Ватину. Светозар Ђирин председник црквене општине, Васа Богић одборник, Мојсеј Стојин учитељ.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Услед оставке г. Љубомира Замуровића учитеља у Т. Хеђешу, упражњено је једно учитељско место у тој општини. Плата је 400 фор. даље 4 катастр. јутра земље и стан с баштом. Молбенице се имају до 1. Маја о. г. правосл. србском Школском Одбору у Тиса-Хеђеш одправити.

Овај је број са неколико дана раније изишао — због тога, да би сви наши читатељи о светлом празнику Васкресенија Христовог „Школски Лист“ у руци имати могли.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Битермана у Сомбору.